

Shirley MacLaine

Ik maak me niet druk

Ouverture

Het hele leven – ook het gruwelijkste drama en de onzinnigste komedie – is een vorm van showbusiness, een soort optreden, en ik heb het geluk gehad dat ik de film van mijn leven zelf mocht maken. Ik heb de hoofdrol gespeeld in de film die ik zelf heb geproduceerd, geschreven en geregisseerd. Ik heb hem zelfs gefinancierd en gedistribueerd. Nog mooier is dat ik hem zo nu en dan terug kan spoelen om te kijken of ik toen niet iets heb overgeslagen. Nu, tijdens de derde akte van mijn leven, zijn veel dingen een stuk duidelijker geworden. De grootste drukte heb ik gehad, en ik maak me niet meer zo druk.

Ik pieker niet zo veel meer, ik smeed niet langer snode plannen om een filmrol te bemachtigen, ik probeer mijn omgeving niet langer naar mijn hand te zetten en word niet meer zo kwaad op al die leiders die eerder uit politieke dan uit humanitaire overwegingen handelen. Nee, daar maak ik me niet meer druk over. Ik trek me niets meer aan van reclame en ook niet van de laatste modetrends (dat deed ik toch al nooit), ik houd niet meer bij waar ik mijn neus moet laten zien en negeer de gekte van de rode loper. Ik slaag er steeds beter in de verwachtingen van de buitenwereld naast me neer te leggen. Eigenlijk is er nog maar één zorg die ik niet van me af kan zetten, en dat is de vraag of het wel gezond is dat een vrouw van mijn leeftijd gelukkig is met haar teruggetrokken bestaan. Maar waarom zou ik

dat niet mogen zijn? Ik geef niets om feestjes, ik interesseer me alleen voor nieuwe kleren als ze lekker zitten, en het kan me niet schelen of mijn gedrag wel sociaal aanvaard is en of ik bij iedereen op de zogenoemde A-lijst sta. Mijn hemel, ik heb wel wat beters te doen.

Ik loop nog wel warm voor films, theater, concerten, lekker eten (ik wen eraan om in mijn eentje een restaurant binnen te stappen), benefietavonden (maar niet langer dan een half uur), een bezoek aan zieke vrienden, of een dierenasiel trakteren op speeltjes en lekkernijen.

Ik maak me niet meer druk over wat de mensen denken (dat doe ik al heel lang niet meer), en probeer hen niet langer over te halen hetzelfde standpunt in te nemen als ik, om welk onderwerp het ook gaat.

Toch is er iets wat aan me zal blijven knagen: ik word gedreven door nieuwsgierigheid. Ik zal altijd blijven vragen: 'Waarom?' Ik stel mijn leven lang al vragen; die zijn mijn inspiratiebron, mijn reden tot vreugde en mijn intellectuele voedingsbodem. Ik zal er nooit genoeg van krijgen om te zoeken naar Grote Waarheden. En ik ben niet de enige. De meeste mensen die ik tijdens mijn reizen over de hele wereld heb leren kennen, geloven dat wij niet de enigen zijn in het heelal, maar ze praten er niet over, uit angst voor gek te worden versleten. Sommige wetenschappers, academici en beleidsmakers die ik heb ontmoet, wilden er zelfs onder vier ogen niet over praten, uit angst dat het hun imago zou schaden. (De briljante Stephen Hawking heeft die angst niet, en dat is een van de redenen waarom ik hem zo geweldig vind.)

Overal ter wereld heb ik mensen ontmoet die zochten naar een manier om de leegte in henzelf te vullen. Ze zoeken naar wat ik 'de grote waarheid' noem. Het maakt niet uit hoe rijk ze zijn of hoe goed ze hun zaakjes voor elkaar hebben: zodra het oppervlakkige gebabbel, de grappen, de maaltijden, de laatste

roddels uit Hollywood en de culturele beleefdheden achter de rug zijn, komt het gesprek vroeg of laat altijd op de vraag waarom we hier zijn, wat de zin van het leven is, of er een God bestaat en of we de enigen in het universum zijn. Dat komt doordat de meeste mensen, net als ik, beseffen dat geld niet het antwoord is op de leegte in hun leven. Sterker nog: geld maakt die leegte alleen maar groter, omdat het beheer van al dat geld (en de angst nooit genoeg te hebben) afleidt van wat hen echt bezighoudt.

Ik ben dan ook tot de conclusie gekomen dat je de grotere waarheden alleen kunt leren kennen als je je niet langer druk maakt. Het heeft me tijd gekost om te leren waarover ik me niet meer druk hoeft te maken, maar ik weet ook dat er dingen zijn waarover ik me druk zal blijven maken... van het potsierlijke tot het sublieme.

Ik ben blij dat ik nu in de derde akte van mijn leven zit. Het is tot nu toe een mooie rit geweest, maar het doet me deugd dat ik de teugels wat kan laten vieren en kan terugblikken. Soms, wanneer ik aan bepaalde perioden uit mijn verleden denk, voel ik me ontzettend eenzaam en zou ik willen dat ik toen meer aanwezig was geweest. Soms heb ik het gevoel dat dit alles een ander is overkomen en wil ik niets liever dan de 'mij' van vroeger terugkrijgen. Wat heb ik veel gedaan, wat ben ik toch op veel plaatsen geweest, wat heb ik toch veel mensen leren kennen – en nu is het allemaal voorbij, weg, en hebben de herinneringen aan kleurrijke verhalen zich als kleine filmpjes vastgehecht aan het celluloid van mijn hersenen. Zo nu en dan zetten die filmpjes zichzelf aan en willen ze opnieuw worden afgespeeld. Wat heb ik toen niet gezien? Welke diepere betekenis heb ik over het hoofd gezien? Waar zijn al die acteurs en actrices en politici uit mijn verleden nu? Ze zijn nog steeds bij me, in al die dingen die ze me hebben geleerd, in herinneringen aan vroeger. Fascinerende, getalenteerde mensen, geestverruimende gesprekken en

nieuwsgierigheid naar de toekomst: daarvan zal ik nooit genoeg krijgen.

Haal het doek maar op!

Ik maak me druk omdat ik alles wil weten

Wanneer ik terugkijk op mijn achtenzeventig avontuurlijke levensjaren wil ik vooral vieren dat ik er nog ben. Dat ‘nog’ zou hier het belangrijkste moeten zijn, maar ik ben vooral blij dat ik er b n. Reizen is altijd een van mijn grote passies geweest, maar tot mijn spijt is dat nu niet meer zo. Ik zou me veel te druk maken. Ik ben graag waar ik nu ben. En ik ben er nog.

Mijn ergste nachtmerrie is dat ik sidderend van de zenuwen op het vliegveld sta omdat de TSA (de Transport Security Administration, oftewel Tuig Snuffelt in Alles) mijn terri r Terry niet aan boord van het vliegtuig laat gaan. Wat is er met ons gebeurd? We zijn zo bang gemaakt dat we braaf doen wat ons wordt opgedragen, zonder ons druk te maken over wat ons eigenlijk angst zou moeten aanjagen: dat we zonder enig verzet de conclusie onderschrijven dat vrij reizen vanwege de kans op aanslagen niet langer mogelijk zou zijn.

Ik kan me daar vreselijk druk over maken. Ik geloof niet dat terrorisme de echte reden is dat we in ja-knikkende robots zijn veranderd. Ik denk dat we verzuimd hebben in te zien dat onze machthebbers terrorisme gebruiken als een handig excuus om ons wijs te maken dat we rustig kunnen gaan slapen, mits we doen wat zij zeggen en ons als brave burgers aan hun wetten onderwerpen.

Een van mijn grote idolen is de filosoof en vrijdenker Tho-

mas Paine. Hij schreef dat het van gezond verstand getuigt om in opstand te komen en viel in zijn boek *The Age of Reason* georganiseerde religie aan. Uiteraard is hij geëindigd in een onbekend armengraf, zodat niemand hem eer kan bewijzen. Hij schopte tegen te veel heilige huisjes, en dat viel niet goed bij de machthebbers die vooral aan hun politieke populariteit dachten en wier belangrijkste doel het handhaven van het status-quo was. Denkers zoals Paine krijgen geen grote monumenten of praalgraven.

Omdat ik ben geboren en getogen in Virginia, de ware geboorteplaats van de Amerikaanse revolutie, stroomt het bloed van de Founding Fathers, de grondleggers van de Verenigde Staten, ook bij mij door de aderen. Virginia was ook de plaats van metafysisch leiderschap: de vrijmetselarij. Maar op begrippen als ‘metafysisch’ kom ik nog wel terug. Het religieuze hokjesdenken heb ik al lang geleden achter me gelaten, want ik wilde kunnen ademen. Daar is vrijheid immers voor.

Ik vind het interessant, en zeker niet toevallig, dat ik tijdens de ambtstermijn van George W. Bush last kreeg van astma. Zijn idiote, oorlogszuchtige gedrag frustreerde me zo dat ik letterlijk geen lucht kreeg. Ik heb drie keer op de Spoedeisende Hulp gezeten, en elke keer dacht ik dat ik zou stikken. Ik had het gevoel dat mijn land, het land van de vrijheid, ook dreigde te stikken. Het volk werd zo dom gehouden dat de mensen niet eens beseften dat ze niet langer de baas waren over hun eigen leven en hun eigen gedachten. Ik weet niet of de aanslagen van 11 september het werk zijn van Osama bin Laden en Al Qaida, of van anderen. Maar die gebeurtenissen hebben er zeker toe geleid dat er steeds meer is gemorrelt aan onze individuele vrijheid, die was bedoeld als een onvervreemdbaar recht waarvan de verdediging de voornaamste reden voor oorlog zou moeten zijn. Er werd ons voorgehouden dat we patriottisch moesten vechten en iedereen moesten doden die ons van die vrijheden dreigde te

beroven. Daar hadden we Osama niet voor nodig. We lieten ons ervan beroven omdat we geen vraagtekens zetten bij het beleid van onze eigen gekozen leiders die beweerden dat nationale veiligheid de hoogste prioriteit diende te hebben.

Ik beschouw het doorzoeken van mijn bagage en het aftasten van mijn lichaam én van mijn hond als ongrondwettelijk. Eén keer heeft een grote onverzorgde papzak me op de luchthaven van Los Angeles vier keer met Terry (van dertien kilo) door het controlepoortje heen en weer laten lopen, alleen maar omdat ik mijn instapkaart op zijn kop hield. Ik merkte dat ik liep te blazen als een kat, vervuld van haat jegens die eigenmachtige mannetjes die maar wat graag de baas speelden over een bekende en (dat geef ik toe) bevoorrechte vrouw. Ik heb gehoord dat hij later ontslagen is. Misschien heeft hij het bij een andere beroemdheid, Rosie O'Donnell of zo, te bont gemaakt.

Tijdens het reizen in binnen- en buitenland worden we er voortdurend aan herinnerd dat we bang zijn geworden, voor onszelf en voor onze burens, want angst is het krachtigste massavernietigingswapen. Ik blijf me druk maken over zulke walgelijke toestanden. Maar ik hoef niet meer zo nodig op reis, tenzij het echt niet anders kan of een ruimteschip van de Plejaden me een lift wil geven naar een planeet waar ze dit soort kwesties fatsoenlijk hebben opgelost.

Ik maak me druk over het feit dat al dat gekoeioneer me het plezier in reizen heeft ontnomen. Vroeger was het een ervaring die rijk was aan zo veel facetten, waarheen ik ook ging. Ik heb heel veel over mezelf geleerd doordat ik in een onbekende omgeving altijd uitsluitend op mezelf was aangewezen. Ik heb nooit als een filmster gereisd, ik vloog zelfs zelden businessclass. Ik wilde de echte wereld ervaren, die zo anders was dan het bevoorrechte wereldje van Hollywood waarin ik op mijn twintigste was beland. Wanneer ik werd herkend, liet ik de gebeurtenissen gewoon op hun beloop, en zo maakte ik vaker wel dan geen nieuwe vrienden.

Mijn reizen waren de waardevolste lessen van mijn hele leven. Ik heb andere werkelijkheden en andere standpunten kunnen zien en ervaren. Sinds de begindagen van de filmindustrie hebben Amerikaanse producties de verste uithoeken van de wereld bereikt, en ik ontdekte dat mensen me overal, waar ik ook kwam, hun grootste geheimen vertelden. Omdat ik beroemd was, neem ik aan, en ze het idee hadden dat ze me kenden. Ze voelden zich gevleid omdat ik in hen was geïnteresseerd en naar hen luisterde. Al snel ontdekte ik dat mijn Amerikaanse versie van de waarheid niet per se overeenkwam met de waarheden van anderen. En de waarheid bleek niet alleen relatief, maar ook nog aan voortdurende veranderingen onderhevig.

Ik ontdekte dat het leven zelf een theater was. Elke cultuur speelde zijn eigen rol. Soms waren de personages die ik tijdens mijn reizen leerde kennen gemeen en van elke ethiek gespeend; op andere momenten waren ze vriendelijk en betrouwbaar. Sommige gebeurtenissen waren komisch, andere tragisch. Ik heb mijn leven lang Amerikaanse vrouwen gespeeld, maar tijdens mijn reizen kon ik aan die vorm van typecasting ontsnappen en kreeg ik het gevoel dat ik bij een andere cultuur kon horen. Ik leerde objectiever naar mezelf te kijken, en bijna al mijn standpunten werden flexibeler. Toen ik tegen de veertig liep, had ik geleerd dat zaken die ik vroeger als moreel onjuist zou hebben beschouwd nu eerder wijze lessen waren, en dat gold zelfs voor de dood.

Ik weet nog dat ik tijdens een verblijf in Bangkok in een gehuurde kano over een *klong* (kanaal) voer en zo alle bezigheden van de bewoners langs de klong kon gadeslaan. Opeens zag ik dat er, op nog geen dertig meter afstand, een piepjong kind over de rand leunde van een kano met een heel gezin erin en in het water tuimelde. Ik tuurde ingespannen naar het water, zoekend naar het kind. De ouders hoorden hun zoontje hoesten en proesten, en draaiden zich naar hem om, maar ze staken geen

poot uit om hem te redden. Het jongetje ging kopje-onder en verdronk. Ik was ontzet en wilde meteen het water in duiken, maar mijn gids hield me tegen. Vanuit boeddhistisch oogpunt mag je nooit tegen de karmische wil van God ingaan. Als de ouders, of iemand anders, het kind zouden hebben gered, zou het voor de rest van zijn leven bij zijn redder in het krijt hebben gestaan. Het leven van het kind zou eigendom van zijn redder zijn geworden, en dat was een lot dat geen enkele boeddhist een ander zou toewensen.

En voor een boeddhist is de dood trouwens simpelweg een andere levensfase. De dood is deel van de kringloop van het leven. Daarom zien boeddhisten leven en dood niet als het overleven of het verlies van een individu. Wanneer het lot een kind treft met verdrinking dien je niet tussenbeide te komen. De dood van het kind werd als onderdeel van de wil van God gezien. Tegelijkertijd wordt doden als handeling verafschuwd, omdat je dan ook ingrijpt in de wil van God. Voor een boeddhist is er een groot verschil tussen doden en een dood laten gebeuren. Lot en bestemming zijn de belangrijkste waarden van hun filosofie en religie. Ik herinner me dat een vriend van me die een vliegtuig bezat me ooit heeft verteld dat hij nooit een boeddhist als piloot zou inhuren. Die zou te weinig doen om een crash te voorkomen. Ook hier weer: lot en bestemming.

Een paar dagen nadat ik getuige was geweest van de dood van dat kind bezocht ik een thaibokswedstrijd. Wat thaiboksen onderscheidt van andere boksvarianten is dat je de tegenstander overal mag schoppen en slaan. De enige bescherming die de bokkers droegen, was een toque onder hun broek. Tijdens de ceremonie vóór de eigenlijke wedstrijd kwamen de twee bokkers op en richtten allebei een gebed tot Boeddha. Ze baden voor het welzijn van de tegenstander, niet voor zichzelf. Begeleid door muzikanten voerden ze een rituele dans vol gestileerde bewegingen uit waarmee ze eerbied toonden voor het lot van hun te-